

Az unióról

VISSZHANG - LXVI. évfolyam, 28. szám, 2022. július 15.

Susan Watkins baloldali gondolkodó egy 2014-es, Spanyolországban tartott előadásában azt mondta, amikor az Európai Unió vezetése válságban van, amikor kétséges, hogy az EU politikai architektúrája túléli a nem túl távoli jövőt, az EU vezetésének mindig ugyanaz a válasza a kihívásokra: több Európai Parlamentet, azaz több Európát.

Az Európa jövőjéről folyó mostani konferencia, az EU és a tagállami vezetés által kontrollált folyamat ugyanazt a végeredményt adja, amit Watkins 2014-ben megjósolt. Ebben a kérdésben egy fideszes határozati javaslat miatt a magyar országgyűlés is tartott egy vitát.

A vitában fideszes és ellenzéki képviselőtársaim is hozták a tőlük megszokottat. Bár volt színvonalas és érdemi felszólalás a föderális Európa mellett Arató Gergelytől, a vitában főleg gondolattalan politikai szlogengyűjteményekkel vettek részt. Attól a kontextus nélküli mondattól, hogy „ha az Európai Uniót nézzük, akkor azt látjuk, hogy egy hanyatló birodalom képét mutatja”, azon a fájóan sokat hangoztatott félígazságon át, hogy „az Európai Unió legfőbb értéke és vívmánya az európai béke megteremtése és garantálása”, a pénzügyi automatákon és Szájer József emlegetésén keresztül minden volt ezen a vitán, ami a magyar politika EU-val kapcsolatos viszonyát jellemzi: kölcsönösen folytatott moralizálás, üres frázisok és a meggyőződés, hogy az EU vagy jó, vagy rossz.

Kísérletem mint a legkisebb ellenzéki párt vezérszónokáé az volt, hogy rendszerkritikus szempontból és árnyaltan vizsgáljam meg az EU jövőjéről kialakítandó magyar álláspont kérdését. Lehetséges, hogy nem sikerült, de ennek a szövegnek a célja e becsvágyam megosztása Önökkel.

A Fidesz határozati javaslata, bár tartalmaz támogatható elemeket, mint az őshonos kisebbségek védelmére vonatkozó rész, alapvetően mégiscsak a jobb- és baloldali liberálisok közti vitát mutatja meg Európában.

Véleményem szerint az a felfogás, amit Magyarországon 1990 óta mesélünk magunknak az Európai Unióról, téves. Az Európai Unió alapítói, akikről minden magyar szereplő a Fidesztől a Momentumig különböző hagiográfiákat zeng, a XIX. században született nyugat-európai, a gyarmattartásból meggazdagodott országok vezetéséből jövő emberek. Ők három nagy nyugati országra és három kicsi Benelux-országra találtak ki politikai architektúrát.

Az első fontos véleménykülönbségünk a liberálisokkal szemben az, hogy a mi álláspontunk szerint az EU politikai felépítését nem a második világháború tragédiáját követő humanista felébredés okozta. Az Európai Uniót valójában a hidegháború hozta, és az Egyesült Államok akarata, hogy a bipoláris világnak legyen egy európai szervezete.

A római szerződést 1957-ben nem lehet értelmezni az 1956-os szuezi események nélkül, hiszen az az európai imperializmus végét jelentette, és a nyugati nagy országok számára az egyik legnagyobb exogén sokk volt. Azt gondoljuk – és ezt az Egyesült Államokról mondták nagyon értelmes emberek –, hogy hiába változott az Európai Unió gazdasági struktúráját tekintve rengeteg dolog, a politikai szerkezetét tekintve rendkívül elavult, és egy olyan világban jött létre, amely világ már eltűnt.

Még mielőtt a tisztelt ellenzéki olvasó összecsapja a tenyerét, hogy rájöttem, ki a szerző anyja: hiszen ez egy fideszes, szeretném jelezni, ezen gondolatok a baloldaltól származnak, olyanoktól, mint az idézett Susan Watkins, Patrick Harvey, Wolfgang Streeck.

De valójában már a liberális olvasók sem tudják tagadni: az EU felépítésének válsága nagyon is látszik. Ami 1990 óta történt: a bipoláris világ vége, majd az unipoláris világ létrejötte, később annak a válsága, illetve a NATO és az EU bővülése – köztük hazánk és a térségünk európai uniós csatlakozása –, illetve az, hogy Nagy-Britannia kilépett az Európai Unióból, hatalmas változásokat hoztak. Ezeket a változásokat jelen politikai architektúra nem tudta követni, hiszen olyan módon elavult, hogy már a látszatát sem képes fenntartani, hogy valójában működik. Az, hogy a csúcsteljesítményű rendszert azok az emberek cselezték ki, akik annak létrejötte mellett a leginkább kardoskodtak – azért, hogy a német kancellár az akkori egyik belpolitikai ellenfelét elküldje Brüsszelbe –, mutatja azt, hogy valójában olyan dolgokat hoznak létre, melyeknek már a működtetésére sincs energiájuk.

A válságot szemlélteti az EU egységes külpolitikája is, vagy annak a hiánya inkább. Abban az esetben lehet nagyobb európai védelmi képességről és európai külpolitikáról beszélni, ha Európa valóban szuverén, és csak az európai szuverének tudnak valóban önmagukról dönteni. A német-francia hegemonia addig nem tartható fenn, amíg Németország önmagára megszállt országgként gondol abból a szempontból, hogy nem hozhat létre önálló védelmi képességeket.

Ugyanakkor fontos és pozitív dolognak tartjuk a jelenlegi német kancellár bejelentését arról, hogy Németország részt fog venni a hadviselés fejlesztésében.

Az ukrán-orosz háború miatti hatodik gazdasági szankció kapcsán kialakult vita is azt mutatta meg, hogy az Európai Unió nem szuverén, és két idegen fosszilis lobbizás között őrlődik. Legyünk őszinték, az európai választópolgároknak, és köztük a magyar választópolgároknak két lehetőséget tud az EU vezetése kínálni. Az egyik a katarai LNG-n szállított olaj vagy gáz, a másik pedig az Északi Áramlat II, azaz a Gazprom Európája, mely felügyelőbizottságában korábbi német és francia politikusok ülnek. Orbán Viktor értelemszerűen az utóbbit, sok európai politikus pedig az előbbit választja. Véleményünk szerint egyik döntés sem helyes.

A szociális Európa helyett, amely vissza-visszatérő üres ígéret, ipari lobbisták ejtették túsul Európa vezetését. Arra nem tér ki a fideszes retorika, hogy bár az Európai Unióban pár ember által folyik küzdelem az adóparadicsomok ellen, vannak olyan tagállami kormányfők – többek között a magyar is –, akik bármit megtesznek, hogy az adóparadicsomok megmaradjanak.

Általában két oldal van az Európai Unióról szóló vitában. Az egyik az, hogy folytatni kell, amit az alapítók létrehoztak, és az egyre közelebbi integráció a jelenlegi neoliberalis struktúrában pozitív dolog lesz, amely el fogja hozni hazánk számára a Kánaánt. Itt hangzanak el olyan dolgok, hogy akármit mond a Bizottság, azt fanfárokon angyalok hozták közénk.

Van a másik narratíva, mely szerint az egész konvergenciaretorika egy SZDSZ-es hazugság volt, és vissza kell térni ahhoz, amit az alapító atyák anno akartak – akármi legyen is ez, hiszen ez egy halálon átnyúló pszichoanalízis –, és létre kell hozni a nemzetek Európáját. Ami pedig azt jelenti, hogy Orbán Viktornak meg kell maradjon az a személyes lehetősége, hogy a német tőke, a mesterségesen olcsón tartott magyar munkaerő és az orosz energia hármából gazdasági növekedést hozzon létre.

A különböző válságtünetekre sem reagál a vita, amit erről folytatunk. A klímaváltozás szó még csak el sem hangzik benne.

A lényeg igazából az, hogy szerintünk a világ annyira megváltozott, hogy ebből a vitából valójában olyan megoldás lesz, vagyis remélhetőleg olyan megoldás alakul majd ki, ami jelenleg még nem látszik.

Az unió négy szabadságelve nem működik, a magyar emberek számára ez fikció maradt. Nem nyitott senki cukrászdát Bécsben, és egyáltalán nem volt igaz a csatlakozáskor mondott ígéret, hogy ausztriai életszínvonal lesz Magyarországon. Azért nem lett igaz, mert az a rendszer, amely önmagában fenntartja az osztrák és a német életszínvonalat, ugyanaz tartja alacsonyan a magyart. A kettő összefügg. Ebben a rendszerben a kettőt érdemben közelíteni nem lehet.

Vannak további strukturális ügyek, amikkel nem foglalkozik a jelenleg folyó vita. Az egyik az eurózóna fenntarthatatlansága. Az eurózóna jelenlegi formájában nem működik jól. Ami Görögországgal történt a 2008-as válság után, megmutatja, hogy a félperiféria országai számára, akkor is, ha előnyökhöz tudnak jutni a csatlakozásban, az eurózóna önmagában fenntarthatatlan, és nem egy válságálló képződmény.

Ráadásul az is alapvető tény, hogy az európai politikát mérgezi az ipari lobbizás, melyről soha nem beszél se a Fidesz, se annak liberális ellenzéke. Egy adatot nézzünk meg: a Bayer nevű cég egymilliárdot lobbizik forintban évente az EU lobbiadatbázisa szerint. Tehát a bevallott lobbipénz egymilliárd. Gondoljuk végig, hogy milyen lobbipénzek folyhatnak Brüsszelbe, ha a bevallott ebből egymilliárd! Tehát nem beszélnek azon folyamatról, mikor gazdasági érdekcsoportok vásárolják meg az Európai Unió döntéshozatalát.

Nem segít az Európai Uniónak a nyugati profit elszívása, a termelés kihelyezése, amikor valakik természetvédelmi szabályokat úgy játszanak ki, hogy kihelyezik a termelést olyan országokba, ahol költséghatékonysági szempontból ezen szabályokat nem kell betartani, majd utána behozzák nagyon alacsony áron a termékeket. A fent felvázolt folyamat fenntarthatatlan, és nagyban hozzájárul a klímaváltozáshoz.

Összességében az Európai Unió jövőjéről tartott konferencia a magyar közéletben mindenkinek megadta a lehetőséget. A kormánypárt elmondhatta, hogy csak ők képviselik a nemzeti érdekeket, úgy, hogy a német tőkéről nem szólnak egy szót sem. A magyar liberálisok elmondhatták, hogy ők a Nyugathoz való felzárkózás receptjének egyetlen birtokosai. És valójában nem mondtunk semmit arról, hogy Magyarország helye az Európai Unió periferiáján hogyan fog változni.

Igazából az Európai Unió jelenlegi vezetésében vannak olyan emberek, akik jó dolgokat csinálnak. Volt olyan szlovák biztos, aki Don Quijote-i küzdelmet folytatott az Északi Áramlat II. ellen, ami egy nagyon szép dolog volt. Volt olyan dán biztos, aki azért harcolt, hogy a nagy techcégek valami adót fizessenek, azonban egyelőre ő sem sikeres. Tehát vannak az Európai Unió vezetésében olyanok, akik jó dolgokat akarnak csinálni. De a struktúrája egy olyan politikai gépezetnek, amely arra jött létre, hogy részben a német, francia nagytőkének, részben pedig az Egyesült Államok külpolitikai érdekeinek megfeleljen, nem lesz fenntartható úgy, hogy a világ alatta megváltozott. Véleményünk szerint ameddig erről nem beszélünk őszintén, addig nem fog változni semmi. Mi azt gondoljuk, még akkor is, ha már sokan nem így gondolják, hogy ahogy lehet más a politika, úgy talán lehet más egyszer Európa is.

(A szerző az LMP frakcióvezetője.)